

Negace v logickém programování

Negativní znalost

- logické programy vyjadřují **pozitivní znalost**
- **negativní literály**: pozice určena definicí Hornových klauzulí
 \Rightarrow nelze vyvodit **negativní** informaci z logického programu
 - každý predikát definuje úplnou relaci
 - negativní literál **není** logickým důsledkem programu
- relace vyjádřeny explicitně v nejmenším Herbrandově modelu
 - $nad(X, Y) : \neg na(X, Y). \quad na(c, b).$
 - $nad(X, Y) : \neg na(X, Z), nad(Z, Y). \quad na(b, a).$
 - nejmenší Herbrandův model: $\{na(b, a), na(c, b), nad(b, a), nad(c, b), nad(c, a)\}$
- ani program ani model nezahrnují negativní informaci
 - a není nad c , a není na c
 - i v realitě je negativní informace vyjádřena explicitně zřídka, např. jízdní řád

Předpoklad uzavřeného světa

- neexistence informace chápána jako opak:
předpoklad uzavřeného světa (closed world assumption, CWA)
- převzato z databází
- určitý vztah platí **pouze** když je vyvoditelný z programu.
- „odvozovací pravidlo“ (A je (uzavřený) term): $\frac{P \not\equiv A}{\neg A}$ (CWA)
- pro SLD-rezoluci: $P \not\equiv nad(a, c)$, tedy lze podle CWA odvodit $\neg nad(a, c)$
- problém: není rozhodnutelné, zda daná atomická formule je logickým důsledkem daného logického programu.
 - nelze tedy určit, zda pravidlo CWA je aplikovatelné nebo ne
- CWA v logickém programování obecně nepoužitelná.

Negace jako neúspěch (negation as failure)

- slabší verze CWA: **definitivně neúspěšný (finitely failed) SLD-strom** cíle : $\neg A$
 $\frac{\neg A}{\neg A}$ má definitivně (konečně) neúspěšný SLD-strom (**negation as failure, NF**)
- **normální cíl**: cíl obsahující i negativní literály
 - : $\neg nad(c, a), \neg nad(b, c).$
- rozdíl mezi CWA a NF
 - program $nad(X, Y) : \neg nad(X, Y)$, cíl : $\neg \neg nad(b, c)$
 - neexistuje odvození cíle podle NF, protože SLD-strom : $\neg nad(b, c)$ je nekonečný
 - existuje odvození cíle podle CWA, protože neexistuje vyvrácení : $\neg nad(b, c)$
- CWA i NF jsou nekorektní: A není logickým důsledkem programu P
- řešení: definovat programy tak, aby jejich důsledkem byly i negativní literály
zúplnění logického programu

Podstata zúplnění logického programu

- převod všech **if** příkazů v logickém programu na **iff**
 - $nad(X, Y) : \neg na(X, Y)$.
 - $nad(X, Y) : \neg na(X, Z), nad(Z, Y)$.
 - lze psát jako: $nad(X, Y) : \neg(na(X, Y)) \vee (na(X, Z), nad(Z, Y))$.
 - zúplnění: $nad(X, Y) \leftrightarrow (na(X, Y)) \vee (na(X, Z), nad(Z, Y))$.
 - X je nad Y **právě tehdy, když alespoň jedna z podmínek platí**
 - tedy **pokud žádná z podmínek neplatí, X není nad Y**
- kombinace klauzulí je možná pouze pokud mají identické hlavy
 - $na(c, b)$.
 - $na(b, a)$.
 - lze psát jako: $na(X_1, X_2) : \neg X_1 = c, X_2 = b$.
 - $na(X_1, X_2) : \neg X_1 = b, X_2 = a$.
 - zúplnění: $na(X_1, X_2) \leftrightarrow (X_1 = c, X_2 = b) \vee (X_1 = b, X_2 = a)$.

$IF(q, P)$

$$na(X_1, X_2) : \neg \exists Y (X_1 = c, X_2 = b, f(Y)) \vee (X_1 = b, X_2 = a, g).$$

- q/n predikátový symbol programu P $na(c, b) : \neg f(Y)$. $na(b, a) : \neg g$.
- X_1, \dots, X_n jsou „nové“ proměnné, které se nevyskytují nikde v P
- Necht' C je klauzule ve tvaru $q(t_1, \dots, t_n) : \neg L_1, \dots, L_m$ kde $m \geq 0$, t_1, \dots, t_n jsou termy a L_1, \dots, L_m jsou literály.
Pak označme $E(C)$ výraz $\exists Y_1, \dots, Y_k (X_1 = t_1, \dots, X_n = t_n, L_1, \dots, L_m)$ kde Y_1, \dots, Y_k jsou všechny proměnné v C .
- Necht' $def(q/n) = \{C_1, \dots, C_j\}$.
Pak formuli $IF(q, P)$ získáme následujícím postupem:
 $q(X_1, \dots, X_n) : \neg E(C_1) \vee E(C_2) \vee \dots \vee E(C_j)$ pro $j > 0$ a
 $q(X_1, \dots, X_n) : \neg \square$ pro $j = 0$ [q/n není v programu P].

Zúplnění programu

- **Zúplnění programu P** je: $comp(P) := IFF(P) \cup CET$
- Základní vlastnosti:
 - $comp(P) \models P$
 - do programu je přidána pouze negativní informace
- **IFF(P)**: spojka $:-$ v $IF(P)$ je nahrazena spojkou \leftrightarrow
- **IF(P)**: množina všech formulí $IF(q, P)$ pro všechny predikátové symboly q v programu P
- Cíl: definovat $IF(q, P)$
- $def(p/n)$ predikátu p/n je množina všech klauzulí predikátu p/n

Clarkova Teorie Rovnosti (CET)

všechny formule jsou univerzálně kvantifikovány:

1. $X = X$
2. $X = Y \rightarrow Y = X$
3. $X = Y \wedge Y = Z \rightarrow X = Z$
4. pro každý f/m : $X_1 = Y_1 \wedge \dots \wedge X_m = Y_m \rightarrow f(X_1, \dots, X_m) = f(Y_1, \dots, Y_m)$
5. pro každý p/m : $X_1 = Y_1 \wedge \dots \wedge X_m = Y_m \rightarrow (p(X_1, \dots, X_m) \rightarrow p(Y_1, \dots, Y_m))$
6. pro všechny různé f/m a g/n , ($m, n \geq 0$): $f(X_1, \dots, X_m) \neq g(Y_1, \dots, Y_n)$
7. pro každý f/m : $f(X_1, \dots, X_m) = f(Y_1, \dots, Y_m) \rightarrow X_1 = Y_1 \wedge \dots \wedge X_m = Y_m$
8. pro každý term t obsahující X jako vlastní podterm: $t \neq X$

$X \neq Y$ je zkrácený zápis $\neg(X = Y)$

Korektnost a úplnost NF pravidla

- **Korektnost NF pravidla:** Necht' P logický program a : $\neg A$ cíl.
Jestliže : $\neg A$ má definitivně neúspěšný SLD-strom,
pak $\forall (\neg A)$ je logickým důsledkem $\text{comp}(P)$ (nebo-li $\text{comp}(P) \models \forall (\neg A)$)
- **Úplnost NF pravidla:** Necht' P je logický program. Jestliže $\text{comp}(P) \models \forall (\neg A)$,
pak existuje definitivně neúspěšný SLD-strom : $\neg A$.
 - zůstává problém: není rozhodnutelné, zda daná atomická formule je logickým důsledkem daného logického programu.
 - teorém mluví pouze o **existenci** definitivně neúspěšného SLD-stromu
 - definitivně (konečně) neúspěšný SLD-strom sice existuje, ale nemusíme ho nalézt
 - např. v Prologu: může existovat konečné odvození, ale program přesto cyklí (Prolog nenajde definitivně neúspěšný strom)
- Odvození pomocí NF pouze **test**, nelze **konstruovat** výslednou substituci
 - v $(\text{comp}(P) \models \forall (\neg A))$ je A všeob. kvantifikováno, v $\forall (\neg A)$ nejsou volné proměnné

Stratifikované programy II

- program je m -stratifikovaný $\iff m$ je nejmenší index takový, že $S_0 \cup \dots \cup S_m$ je množina všech predikátových symbolů z P
- **Věta:** Zúplnění každého stratifikovaného programu má Herbrandův model.
 - $p : \neg \neg p$. nemá Herbrandův model
 - $p : \neg \neg p$. ale není stratifikovaný
- stratifikované programy nemusí mít **jedinečný** minimální Herbrandův model
 - *cykli* : $\neg \neg \text{zastavi}$.
 - dva minimální Herbrandovy modely: $\{\text{cykli}\}, \{\text{zastavi}\}$
 - důsledek toho, že *cykli* : $\neg \neg \text{zastavi}$. je ekvivalentní $\text{cykli} \vee \text{zastavi}$

Normální a stratifikované programy

- **normální program:** obsahuje negativní literály v pravidlech
- **problém:** existence zúplnění, která nemají žádný model
 - $p : \neg \neg p$. zúplnění: $p \leftarrow \neg p$
- rozdělení programu na vrstvy
 - vynucují použití negace relace pouze tehdy pokud je relace úplně definovaná
 - a . a .
 $a : \neg \neg b, a$. $a : \neg \neg b, a$.
 b . $b : \neg \neg a$.
stratifikovaný není stratifikovaný
- normální program P je **stratifikovaný**: množina predikátových symbolů programu lze rozdělit do disjunktních množin S_0, \dots, S_m ($S_i \equiv$ **stratum**)
 - $p(\dots) : \neg \dots, q(\dots), \dots \in P, p \in S_k \implies q \in S_0 \cup \dots \cup S_k$
 - $p(\dots) : \neg \dots, \neg q(\dots), \dots \in P, p \in S_k \implies q \in S_0 \cup \dots \cup S_{k-1}$

SLDNF rezoluce: úspěšné odvození

- NF pravidlo: $\frac{}{\neg C}$ má konečně neúspěšný SLD-strom
- Pokud máme negativní podcíl $\neg C$ v dotazu G , pak hledáme důkaz pro C
- Pokud odvození C selže (strom pro C je konečně neúspěšný), pak je odvození G (i $\neg C$) celkově úspěšné

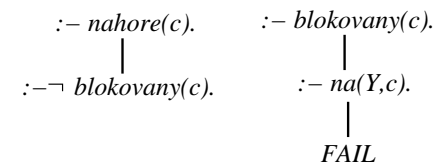
nahore(X) : $\neg \neg \text{blokovaný}(X)$.

blokovaný(X) : $\neg \text{na}(Y, X)$.

na(a, b).

: $\neg \text{nahore}(c)$.

yes

\Rightarrow úspěšné odvození

SLDNF rezoluce: neúspěšné odvození

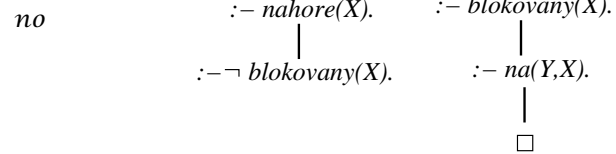
- NF pravidlo: $\frac{\text{:- } C. \text{ má konečně neúspěšný SLD-strom}}{\neg C}$
- Pokud máme negativní podcíl $\neg C$ v dotazu G , pak hledáme důkaz pro C
- Pokud existuje vyvrácení C s prázdnou substitucí (strom pro C je konečně úspěšný), pak je odvození G (i $\neg C$) celkově neúspěšné**

$nahore(X) : \neg \neg blokovany(X).$

$blokovany(X) : \neg na(Y, X).$

$na(., .).$

$:- nahore(X).$

⇒ **neúspěšné odvození**

SLDNF rezoluce: uvážené odvození

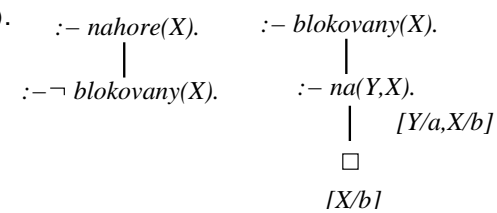
- NF pravidlo: $\frac{\text{:- } C. \text{ má konečně neúspěšný SLD-strom}}{\neg C}$
- Pokud máme negativní podcíl $\neg C$ v dotazu G , pak hledáme důkaz pro C
- Pokud existuje vyvrácení C s neprázdnou substitucí (strom pro C je konečně úspěšný), pak je odvození G (i $\neg C$) uvážené**

$nahore(X) : \neg \neg blokovany(X).$

$blokovany(X) : \neg na(Y, X).$

$na(a, b).$

$:- nahore(X).$

⇒ **uvážené odvození**

Cvičení: SLDNF odvození

Napište množinu SLDNF odvození pro uvedený dotaz.

$:- a(B).$

$a(X) :- b(X), \setminus + c(X).$

$a(X) :- d(X), Y \text{ is } X+1, \setminus + c(Y), b(X).$

$b(1).$

$c(A) :- d(A).$

$d(1).$

SLD⁺ odvození

- P je normální program, G_0 normální cíl, R selekční pravidlo:
SLD⁺-odvození G_0 je buď konečná posloupnost

$$\langle G_0; C_0 \rangle, \dots, \langle G_{i-1}; C_{i-1} \rangle, G_i$$

nebo nekonečná posloupnost

$$\langle G_0; C_0 \rangle, \langle G_1; C_1 \rangle, \langle G_2; C_2 \rangle, \dots$$

kde v každém kroku $m + 1$ ($m \geq 0$), R vybírá **pozitivní literál** v G_m a dospívá k G_{m+1} obvyklým způsobem.

- konečné SLD⁺-odvození může být:

1. **úspěšné:** $G_i = \square$

2. **neúspěšné**

3. **blokováné:** G_i je negativní (např. $\neg A$)

SLDNF rezoluce: pojmy

- **Úroveň cíle**
 - P normální program, G_0 normální cíl, R selekční pravidlo:
úroveň cíle G_0 se rovná
 - $0 \iff$ žádné SLD^+ -odvození s pravidlem R není blokováno
 - $k + 1 \iff$ maximální úroveň cílů $\neg A$,
které ve tvaru $\neg A$ blokují SLD^+ -odvození G_0 , je k
 - nekonečná úroveň cíle: **blokové SLDNF odvození**
- **Množina SLDNF odvození** = $\{(SLDNF \text{ odvození } G_0) \cup (SLDNF \text{ odvození } : \neg A)\}$
 - při odvozování G_0 jsme se dostali k cíli $\neg A$
- SLDNF odvození cíle G ?

Typy SLDNF odvození

Konečné SLDNF-odvození může být:

1. **úspěšné:** $G_i = \square$
2. **neúspěšné**
3. **uvázlé (flounder):**
 G_i je negativní ($\neg A$) a $: \neg A$ je úspěšné s **neprázdnou cílovou substitucí**
4. **blokové:** G_i je negativní ($\neg A$) a $: \neg A$ nemá konečnou úroveň.

SLDNF rezoluce

P normální program, G_0 normální cíl, R selekční pravidlo:

množina SLDNF odvození a podmnožina neúspěšných SLDNF odvození cíle G_0 jsou takové nejmenší množiny, že:

- každé SLD^+ -odvození G_0 je SLDNF odvození G_0
- je-li SLD^+ -odvození $\langle G_0; C_0 \rangle, \dots, G_i$ **blokováno na $\neg A$**
 - tj. G_i je tvaru $: \neg L_1, \dots, L_{m-1}, \neg A, L_{m+1}, \dots, L_n$

pak

- **existuje-li SLDNF odvození $: \neg A$ (pod R) s prázdnou cílovou substitucí**, pak $\langle G_0; C_0 \rangle, \dots, G_i$ je **neúspěšné SLDNF odvození**
- je-li **každé úplné SLDNF odvození $: \neg A$ (pod R) neúspěšné** pak $\langle G_0; C_0 \rangle, \dots, \langle G_i, \epsilon \rangle, (: \neg L_1, \dots, L_{m-1}, L_{m+1}, \dots, L_n)$ je **(úspěšné) SLDNF odvození cíle G_0**
 - ϵ označuje prázdnou cílovou substituci

Korektnost a úplnost SLDNF odvození

- **korektnost SLDNF-odvození:**

P normální program, $: \neg G$ normální cíl a R je selekční pravidlo:

je-li θ cílová substituce SLDNF-odvození cíle $: \neg G$, pak $G\theta$ je logickým důsledkem $\text{comp}(P)$

- implementace SLDNF v Prologu není korektní
- Prolog neřeší uvázlé SLDNF-odvození (neprázdná substituce)
- použití bezpečných cílů (negace neobsahuje proměnné)

- **úplnost SLDNF-odvození:** SLDNF-odvození **není** úplné

- pokud existuje konečný neúspěšný strom $: \neg A$, pak $\neg A$ platí
ale místo toho se odvozování $: \neg A$ může zacyklit, tj. SLDNF rezoluce $\neg A$ neodvodí
 $\Rightarrow \neg A$ tedy sice platí, ale SLDNF rezoluce ho nedokáže odvodit